עד שיאמר פרעתי ולא פרעתי. כלומר עד שלא אמר פרעתי חייב משאמר פרעתי פטור דבטל ליה: **דכולי עלמא צריך לקיימו.** והכא בפרעו ולא פרעו ממש קאמר ובשטר מקויים ודכולי עלמא אסור לשהות שטר פרוע: **והלא כתובין שובר קא מיפלגי.** יש גורסין ת"ק סבר כותבין שובר ולא פרעתי ולא פרעתי רבא אמר דכולי עלמא מודה בשטר שכתבו שצריך לקיימו והכא בכותבין שובר קמיפלגי תנא קמא סבר כותבין שובר [6]ורבי יהודה סבר אין כותבין שובר רב אשי אמר מפני שצריך להראותו לבעל חוב שני דאמר ליה חזי גברא דפרע אנא: עור כדי לעשות כו': בעא מיניה רבא מרב נחמן המוציא עור בכמה א"ל כדתנן עור כדי לעשות קמיע [א]המעבדו בכמה א"ל לא שנא] לעבדו בכמה א"ל לא שנא ומנא תימרא כדתנן [3]המלבן והמנפץ והצובע והטווה שיעורו כמלא רוחב הסיט כפול והאורג ב' חוטין שיעורו כמלא רוחב הסיט (כפול) אלמא כיון דלטוייה קאי שיעורא כטווי ה"נ כיון דלעבדו קאי שיעורו כמעובד ושלא לעבדו בכמה אמר ליה לא שנא ולא שני בין מעובד לשאינו מעובד איתיביה [3]המוציא סמנין שרוין כדי לצבוע בהן דוגמא לאירא ואילו בסמנין שאינן שרוין תנן[7] קליפי אגוזים וקליפי רמונין סטים ופואה כדי לצבוע בהן בגד קטן [לפי] סבכה הא איתמר עלה [8]אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לפי שאין אדם טורח לשרות סמנין לצבוע בהן דוגמא לאירא והרי זרעוני גינה דמקמי דזרעינהו תנן[9] זרעוני גינה פחות מכגרוגרת רבי יהודה בן בתירא אומר חמשה ואילו בתר דזרעינהו תנן[9] זבל וחול הדק כדי לזבל בו קלח של כרוב דברי רבי עקיבא וחכמים אומרים כדי לזבל כרישא הא איתמר עלה [8]אמר רב פפא הא דזריע הא דלא זריע לפי שאין אדם טורח להוציא נימא אחת לזריעה והרי טיט דמקמי דליגבליה תניא [9]מודים חכמים לרבי שמעון במוציא שופכין לרה"ר ששיעורן ברביעית והוינן [בה] שופכין למאי חזו וא"ר ירמיה לגבל בהן את הטיט ואילו בתר דגבליה תניא[9] טיט כדי לעשות בהן פי כור התם נמי כדאמרן לפי שאין אדם טורח [6] (בהן) לגבל את הטיט לעשות בו פי כור ת"ש[9] דאמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא [3]שלשה עורות הן מצה וחיפה ודיפתרא מצה כמשמעו דלא מליח ודלא קמיח ודלא עפיץ וכמה שיעורו תני רב שמואל בר רב יהודה [9]כדי לצור בו משקולת קטנה וכמה אמר אביי ריבעא דריבעא דפומבדיתא חיפה דמליח ולא קמיח ולא עפיץ וכמה שיעורו כדתנן עור כדי לעשות קמיע דיפתרא דמליח וקמיח ולא עפיץ וכמה שיעורו כדי לכתוב עליו את הגט קתני מיהת כדי לצור בו משקולת קטנה ואמר אביי ריבעא דריבעא דפומבדיתא התם בבישולא והתנן[3] הבגד שלשה על שלשה למדרס השק ד' על ד' העור ה' על ה' מפץ ו' על ו' בין למדרס בין למת ותאני עלה [3]הבגד והשק והעור כשיעור לטומאה כך שיעור להוצאה ההוא [7]בקורטבלא:

קלף

ת"ק סבר כותבין שובר. ומיירי שכבר יש לו שובר ולכך משפרע פטור דלמין זקוק להחזיר השטר ומתוך פירוש הקונטרס משמע שעדיין לא נכתב השובר וקשה דהרי צריך להחזירו לגוה שלא יצטרך[א] לכתוב שובר: **חזי דגברא דפרע אנא.** כרב אשי תניא בתוספתא דמכילתין[מ] ר' יהודה אומר אף המוציא שטר פרוע כל שהוא חייב מפני שמשמרו[ב] לבעל חוב ולשאר אמוראי קשה לרשב"א: **אלמא** כיון דלטוייה קאי. הוה ליה למינקט כיון דלאריגה קאי [ג] שהוא רחוק יותר אלא שמא לאו כולהו קיימי לאריגה: **כדי לכתוב עליו את הגט.** סגירא ליה כרבי אליעזר דאמר עדי מסירה כרתי דלר' מאיר אין כותבין על הדפתרא דתנן בגטין (דף כא:) אין כותבין על נייר מחוק ועל הדפתרא וחכמים מכשירין ואמר בגמ' מאן חכמים ר' אליעזר ובחנם פי' בקונטרס דשיעור גט קטן מכולן דהא אשכחן דקלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין[ג] ונייר דגרע טפי שיעורו לכתוב עליו קשר מוכסין וטעמא דקלף [ד]שהוא חשוב אין מצניעין אותו לקשר מוכסין וכן יש לפרש כאן[ה]: **וקתני מיהא כדי לצור ואמר אביי.** קשה לר"י דלא הוה ליה לאתויי מילתא דאביי הכא: קלף

בגד קטן [לפי] סבכה הא איתמר עלה [8]אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לפי שאין אדם טורח לשרות סמנין לצבוע בהן דוגמא לאירא והרי זרעוני גינה דמקמי דזרעינהו תנן[9] זרעוני גינה פחות מכגרוגרת רבי יהודה בן בתירא אומר חמשה ואילו בתר דזרעינהו תנן[9] זבל וחול הדק כדי לזבל בו קלח של כרוב דברי רבי עקיבא וחכמים אומרים כדי לזבל כרישא הא איתמר עלה [8]אמר רב פפא הא דזריע הא דלא זריע לפי שאין אדם טורח להוציא נימא אחת לזריעה והרי טיט דמקמי דליגבליה תניא [9]מודים חכמים לרבי שמעון במוציא שופכין לרה"ר ששיעורן ברביעית והוינן [בה] שופכין למאי חזו וא"ר ירמיה לגבל בהן את הטיט ואילו בתר דגבליה תניא[9] טיט כדי לעשות בהן פי כור התם נמי כדאמרן לפי שאין אדם טורח [6] (בהן) לגבל את הטיט לעשות בו פי כור ת"ש[9] דאמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא [3]שלשה עורות הן מצה וחיפה ודיפתרא מצה כמשמעו דלא מליח ודלא קמיח ודלא עפיץ וכמה שיעורו תני רב שמואל בר רב יהודה [9]כדי לצור בו משקולת קטנה וכמה אמר אביי ריבעא דריבעא דפומבדיתא חיפה דמליח ולא קמיח ולא עפיץ וכמה שיעורו כדתנן עור כדי לעשות קמיע דיפתרא דמליח וקמיח ולא עפיץ וכמה שיעורו כדי לכתוב עליו את הגט קתני מיהת כדי לצור בו משקולת קטנה ואמר אביי ריבעא דריבעא דפומבדיתא התם בבישולא והתנן[3] הבגד שלשה על שלשה למדרס השק ד' על ד' העור ה' על ה' מפץ ו' על ו' בין למדרס בין למת ותאני עלה [3]הבגד והשק והעור כשיעור לטומאה כך שיעור להוצאה ההוא [7]בקורטבלא:

קלף

המוציא עור בכמה. משום דבעי למיבעי מיניה הכי בעיי אחרנייתא בעא מיניה הא ואף על גב דמתני' היא: **לעבד.** עור העומד לעבדו ועדיין לא עבדו בכמה שיעור הוא אמתו: **המלבן.** למר: **סיט.** כדי הפרש אלבע מהאמה: **כפול.** שני סיטין: **אלמא.** כיון דמנפץ ומלבן לטווייה קאי שיעוריה כטווייה: **שלא לעבדו.** אינו עומד לעבד: **דוגמא.** כלומר מעט כעין שמרמין לדוגמא לומר רוצה אתה בזה: **לאירא.** והוא כשיעור הצריך לאירא של גרדי לסמוס פי קנה שפקעית הערב נתונה בו: **קליפי אגוזים.** קליפה לחה שעל קליפי האגוז: **סטים.** וישד"א: **פואה.** וורנל"א: **פי סבכה.** קופ"א נותנין בגד בתמצעיתה והאי שיעורא נפיש: **שאין אדם טורח בו'.** ואם בא לשרותה שורה כדי פי סבכה אבל עור טורח אדם לעבד כדי קמיע ומעובד נמי פחות מכדי קמיע לא חשיב: **חמשה.** גרעינין: **ואילו בתר דזרעינהו תנן.** דקלא אחד חשוב: **כרישא.** קפלוט: **הא דאיתמר עלה.** לקמן בפרק רבי עקיבא מתרץ לה רב פפא הכי: **נימא.** גרעין: **מלה כמשמעו.** שאין לה סוס מיקון: **קמיח.** משהין אותו בקמח ומיס: **עפיץ.** מתקנין אותו בשחיקת עפצים כמו שעושין כאן בשחיקת קליפת ארז שקורין טנ"א: **וכמה שיעורו.** להולאת שבת: **רבעא דרבעא דפומבדיתא.** רובע ליטרא של פומבדיתא. דרך הסוחרים לצור משקולת של עופרת כדי שלא תפחת לפי שהמתכת נשחקת תמיד ונפחת מאליו: **קמיע.** בגיר שיעוריה מכדי לצור משקולת: **לכתוב גט.** ותנן (גיטין דף פה.) גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם ושמו ושמה והעדים והזמן ושיעור זה קטן מכולן: **וקתני מיהא הו'.** אלמא שיעור דאין מעובד נפיש: **בבישולא.** לא כמו שהופשט קרי בשולא לשון בשול שהוא לא דאכמי לא חזי לעיבוד אבל יבש חזי לעיבוד וכיון דחזי לעיבוד הוי כמעובד: **שלשה על שלשה לטומאת מדרס.** אבל למגע שלש על שלש והן אלכסונות: **כך שיעור להולאת שבת.** אלמא שאין מעובד חמשה טפחים בעינן ומתניתין מוקי במעובד: **בקורטבלא.** מבשלו ברותחין ומתקשה ליבש עליו ולכסות לדובקות שקורין פוסדטוויי"ל ומטות ועשתו שולחן: דוכסוסטוס

יהודה ולא כר' יוסי אלא ב"ד מקרעין את השטר וכותבין לו שטר אחר מזמן ראשון. ודבר זה בין בפרישה מקצת בין בפרישה השטר כולו אם אמר המלוה אבד שטרי, דקאמרינן אמר ר"ה בריה דרב יהושע אפילו למ"ד כותבין שובר ה"מ אפלגא אבל אכוליה שטרא לא כתבינן. ולא היא אפילו אכולי שטרא נמי כתבינן. ופלוגתא היא, דרב ושמואל אמרי אין כותבין שובר, ור' יוחנן ור"ל אמרי כותבין שובר, והילכתא כותבין שובר. **השתא** הכא לענין לוזה שהוציא את השטר בשבת אחר שפרעו קאמר

רבא בכותבין שובר פלוגתייהו, ת"ק דסבר פטור קסבר כותבין שובר דאסיק אדעתיה [שמא יאמר] שלא פרעו אלא [מבקש ממנו] שובר, וכיון שיש בידו שובר לא צריך ליה. ור' יהודה סבר אין כותבין שובר והאי פרע ליה ועדיין שטר שעליו קיים, והלכך צריך ליה דלא [ליפוק] עליה מיניה חורבא. וכולהו הני סבארי אידהו במימרא דרב אשי דקאמר כ"ע כותבין שובר, והכא צריך ליה לוה לשטרא, דאיבעי למיזף מן איניש אחרינא, מחוי ליה וא"ל חזי דגברא דפרע אנא, ומהכא מחייב ליה ר' יהודה. **בעא** מיניה רבא מרב נחמן עור שיעורו בכמה. א"ל תנינא עור כדי לעשות בו קמיע. ולא שנא מעובד (שלא לעבדו) שראוי לקמיע, ולא שנא שאינו מעובד לעבדו, ול"ש שאינו מעובד שלא לעבדו. ומנא תימרא דלא שנא לן בין מעובד בין שאינו מעובד דקאי לעיבוד, דהא המלבן והמנפס שהוא עומד לטויה שיעורו כשיעור טויה. **ואיתיביה** רבא תלת תיובתא לרב נחמן דאמר לא שנא לן בין מעובד לשאינו מעובד. ראשונה מסמנין שהרי השרויין שיעורן כדי לצבוע בהן דוגמא לאירא, ושאינן שרויין שיעורן גדול מזה, כדי לצבוע בהן בגד קטן פי סבכא, דאלמא טובא איכא בין שרויין בין שאינן שרויין. **ופריק** רב נחמן התם שני בין שרויין ובין שאינן שרויין, דהא איתמר עלה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לפי שאין אדם טורח לשרות סמנין לצבוע בהן (ריגמא לאינא) [דוגמא לאירא], והילכך אין דרך המוציא להוציא סממנין לשרות לצבוע, אבל שרויין מוציא אדם שיעור זה. אבל הכא עור מעובד ושאינו מעובד כצמר מנופץ וכטויה דמי. **שנית,** איתיביה מזרעוני גינה בזמן שאינן זרועין שיעור הוצאתן שנים, ובזמן שהן זרועין שיעור המוציא להן זבל כדי לזבל כרישה אחת, דאלמא שני בין זרועין לשאינן זרועין. **ופריק** בהא נמי שאני זרעוני גינה, דאמר רב פפא לפי שאין אדם טורח להוציא נימא אחת לזריעה, וטורח הוא לזבל כרישה אחת. אבל עור לא שני לן בין מעובד לשאינו מעובד. **שלישית,** שופכין ששיעורן ברביעית כדי לגבל טיט, אבל טיט מגובל כדי לעשות פי כור. **ופרקינן** ההיא שניא כדאימור בה שאין אדם טורח, אבל טיט לעשות פי כור. אבל הכא בעור לא שנא. **תא שמע דאמר רב חייא בר אמי משמיה דעולא ג' עורות הן.** וקא יהיב תלתא שיעורי, וחד מנהון מצה דלא מליח ודלא קמיח ודלא עפיץ, וזהו שאינו מעובד. ושיעורו ריבעא דריבעא דפומבדיתא, והוא כדי לצור משקולת קטנה. (בני) [בני' רבנו האי גאון זצ"ל צוררין משקל של אבן כדי שלא יחסר]. דאלמא פליג על רב נחמן דאמר לא שנא בין מעובד לשאינו מעובד. ופרקינן בושלא שאני. ופירוש בושלא, העור שנעוב כמה שהוא בלא מלח ובישל ונפסד, כשמלבישין אותו על משקל או על זוליתו יבש וקשה מאד, זהו (שהכנתן) [שהכנתן] לצרור משקולת ולעשות ממנו כלים לשמן שנקראין (בכלא דאביי) [בבבל אל דבאב] ושיעור קטן שלו הוא המפורש. **וקא** מפרקינן לרב נחמן שאם לא בישל העור ולא נפסד ועדיין ראוי הוא לעיבוד, שיעורו כמעובד כדי לעשות קמיע. אבל מליח וקמיח סגי בפחות מן הלין תרי שיעורי, בין לצור משקולת ובין עשיית קמיע. והכין נמי הא דתנן העור המליח חמשה על חמשה, ותניא אידך העור כשיעורו לטומאה כך שיעורו להוצאה, דאמרי צריך שיעור גדול. ופריק התם בקורטבלא, והוא בלשון ישמעאל ספארה.

מסורת הש"ס

ה) [ב"ב קנ:], 3) לקמן קה:, ג) לקמן 5., ד) לקמן פט:, ה) [לקמן 5.], ו) סס, ז) לקמן פ: 5., מ) [לקמן 5.], ט) לעיל עח., י) סס לקמן פ., כ) גיטין כב. ע"ש, ל) לעיל עו. ע"ש סוכה יז: כלים פכ"ז מ"ב, מ) [ב"ע],

הגהות הב"ח

(א) גמ' אדם טורח לגבל כל"ל ותיבת בהן נמחק: (ב) רש"י ד"ה והכא בכותבין שובר וכו' דבעי אהדורי דאי לא מהדר ליה מחר ותובעו לדה מה שפרעו: (ג) תוס' ד"ה אלמא וכו' דלאריגה קאי. ר"ב ר"ל דהתוס' היו גורסים והאורג וכו' רוחב הסיט כפול:

גליון הש"ם

גמ' כדי לצור בו משקולת קטנה. עיין בב"ב פט ע"א תוס' ד"ה ולא בלא:

מוסף רש"י

כמלא רוחב הסיט כפול. סיט הוא הפסק שבין אלבע לאמה, כמו שאדם יכול להמתיחו ואם טווה ולינן ומיפן ולבע, שהן כולן אחות מלאכות, חוט אחד אריך כשיעור הזה חייב (לקמן קה:). והאורג שני חוטין שיעורו. כרוחב הבגד, כמלא רוחב הסיט. שאע"פ שלא אריגו על פני כל רוחב הבגד חייב (שם). דוגמא לאירא. מעט למר שהוא כמין דוגמא שמראה אלבע לבעב"ב כזה מחפוק או מזה, והוא כדי ליתן באירא של קנה של גרדי ושעורה מועט (לקמן צ:). בגד קטן של סבכה. בראש הסבכה שעשאה בקליעה ונתן מעט בגד (לקמן פט:). זרעוני גינה פחות מכגרוגרת. דאע"ג דכל האוכלין שיעורן כגרוגרת הני כיון דלזריעה קיימי בפחות מכגרוגרת נמי מיחייב (לקמן צ:). כדי לזבל. אלמא זרע הבא מגרעין אחד חשוב (לקמן צ:). כרישא. קפלוט, ושיעוריה זוהר משל כרוב (לקמן פ:). הא דזריע. מאחר שהן זרועין משיב כל אחד ואחד ולדם טורח לזבל אחד מהם, אבל דלא זריע אין אדם טורח לזרוע בגרגיר אחד (שם צ:). לעשות בהן פי כור. נקב שנותנין בו המפוח, ושיעורא זעוצא הוא, ומרביעית מזי לגבל טיבא, וכיון דהוא אלא טיט חשיבא בכדי פי כור, בעינן נמי לשיעוריה בהנך מיא דעבדי לטיט בכדי גיבול פי כור (לעיל עח). שאין אדם טורח לגבל. ואם בא לגבל מגבל יותר ועשה בו דברים אחרים (שם). שלשה עורות הן. מלוקין בשמותיהן וכשיעוריהן (גיטין כב.). מצה כמשמעו. כמלה זו שלא נתקנה בחימון כדת הלחם (שם). קמיח. מעובד בקמח (שם). משקולת. של עופרת עשויה להיות פוחתת ומתפין אותה בעור שלא תהא נשופת ופוחתת (שם). רבעא דרבעא. משקל קטן שלהן היה (שם). לכתוב עליו את הגט. ומיהו קלף גמור דמליח וקמיח ועפיץ לא שמיה עור, משום הכי לא מני בהדייהו, ושיעוריה תנן (לעיל עח:) קלף כדי לכתוב בו פרשה קטנה שבתפילין, אבל דיפתרא אינו כשר לתפילין הלכך שיעורו בגט (גיטין שם). **הבגד שלשה על שלשה.** טפחים, אם יימחו למשכב הזב ממנה ליעשות אב הטומאה במשכב הזב או במדרסו (סוכה יז). **השק.** מטולה של עזים עשוי והוא עב יותר מן הבגד ואינו מגיע לעניו של עור (שם).

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פי"ל מהלכות שבת הלכה ה:
ט ב מיי' פי"ח מהלכות שבת הלכה יד:
י ג שם הלכה יג:
יא ד שם הלכה יד:

לעזי רש"י

וישד"א. איסטים, פסטל (צמח, שמשורשו מפיקים צבע).
ורנצ"א. פואה (עשב, שמשורשו מפיקים צבע אדום).
קופ"א. שבים עשוי רשת.
טנ"א [ט"ן]. עופץ (אבקה של קליפת אלון המשמשת לעיבוד עורות).
פושדטוויי"ל [פלדישטו"ל]. כיסא מתקפל.

מוסף תוספות

א. דינר לסופר. תוס' הלל"ש. ב. להראותו. תוס' הלל"ש. ג. אע"פ שהוא חשוב מנייר. תוס' הלל"ש. ד. פרש"י בעצמו דאידי. רמב"ן. ה. דדפתרא הוא חשוב ומצניעין אותו לגט. תוס' הלל"ש. דמשום דחשיב טפי לא מחייב ביה אלא בשראוי לאחד מן הדברים שעומד לכתוב בו. מ' הל"ן.

רב נסים גאון

בכותבין שובר קמיפלגי. משכחת לה בפרק גט פשוט [ב"ב דף קנא] דקעביד ר' חנינא בר פאסי כדר' יוחנן וריש לקיש דקאמרי כותבין שובר, וכן כי אתא רבין אמר ר' אלעא כותבין שובר, וכן הלכה. ומישתכח עוד בפרק האשה שנתאלמנה [כתובות דף סז] אמר ר' אבהו כותבין שובר, ובפרק הכותב (גט) לאשתו [שם דף פז] אמרו במקום דלא אפשר ודאי כותבין שובר

רבינו חננאל

מר סבר אם מודה לוזה בשטר שכתבו צריך המלוה לקיימו בו, ואם לא יקיימנו ואמר לוה כתבתיו ופרעתיו הפה שאסר הוא הפה שהתיר. ומר סבר כיון שהודה לוזה שכתבו הרי נתקיים בכך ואין המלוה צריך לקיימו. ואם יאמר לוזה כתבתיו ופרעתיו, אומרים לו הבא ראיה או תן זה הממון. והילכתא צריך לקיימו. עכשיו כן קאמר אביי, ת"ק סבר מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו, ולא איכפת ליה ללוזה אע"ג דשטרא ביד מלוה וצריך מלוה לקיימו, והילכך לוזה פטור על הוצאתו, דמתעסק הוא. ור' יהודה סבר מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו, וצריך ליה לוזה וחייב על הוצאתו. **רבא אמר דכ"ע מודו בשטר שכתבו צריך לקיימו והכא בכותבין שובר קא מיפלגי.** ועיקר הא בגמ' דגט פשוט מתני מי שפרע מקצת חובו, ר' יהודה אומר יחליף ר' יוסי אומר יכתוב שובר. ואמרינן עלה אמר רב הונא אמר רב אין הלכה לא כר'